

Портрет гетьмана І. Мазепи

Як тепер виявилось, у Харкові, в родині Г. М. Яценка багато років зберігався родинний оригінальний портрет гетьмана Івана Мазепи.

Через те, що портретів славетного поборника української самостійності збереглося до наших часів і взагалі відомо дуже мало, цей портрет має неабияку цінність.

Всі відомі портрети гетьмана Мазепи за зовнішніми ознаками можна розділити орієнтовно на дві групи. До першої групи належать портрети гетьмана, на яких його зображено „з гетьманськими клейнодами“ (п'яничинський портрет-гравюра Київської Духовної Академії роботи українського майстра Мігури 1706 р., портрет олією Шведської Королівської Гріпсгольмської галерії).

До другої групи належать портрети „без гетьманських клейнодів“ (портрет з хорів Лаврської церкви, портрет московського міністерства Закордонних Справ, портрет збірки Бутовича).

Портрети першої групи можна безпомилково датувати періодом від 1687 р. (час обрання на гетьмана)

до 1709 р., коли всі портрети стали нищити за наказом царя. На цих портретах Мазепа—вродливий лицар-козак з вусами, з булавою в руках та орденом Андрея Первозваного на грудях.

Дещо складніше визначити дату написання портретів без клейнодів. Перші з них могли бути написані під час перебування Мазепи ні посадах військового товариша та генерального осавула при гетьманові Самойловичу. Останні—за часів обрання на гетьмана 1687 р. На цих портретах гетьмана зображено або вродливим, повним сили козаком у кунтуші й жупані (портрет збірки Бутовичів), або поважним старшиною.

Інспектор Охорони Пам'яток Культури проф. П. Курінний повідомив, що хоч виявлений портрет всебічно і досконало ще не вивчений, але попередні результати свідчать, що він належить до пізніших портретів (саме другої групи—„без гетьманських клейнодів“) і час його написання можна орієнтовно визначити 1680—1687 роками—тобто періодом перебування Мазепи в рангу генерального осавула. Щодо авторства є деякі припущення, але стверджувати щось певне—зарано.

Цей родинний сувенір п. Яценко має намір передати у власність Музеєві Слобожанщини.

В. РОСІНСЬКИЙ.